

Påverkan av engelska lånord på svenskans hälsouttryck

Jurina, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:666082>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Jelena Jurina

Påverkan av engelska lånord på svenskans hälsouttryck

Examensarbete

Handledare:

Miro Frakić

september, 2021

Innehållsförteckning:

1. Inledning	3
2. Engelska lånord genom historien (1800 – 2000)	4
3. Typer av lånord	7
4. Anpassning av engelska lånord på svenska	8
5. Påverkan av engelska lånord på svenskans hälsouttryck	11
5.1. Medicinskt fackspråk i skrift	11
5.2. Nyordslista 2020	12
5.3. Analys	13
6. Slutord	14
7. Sažetak	14
8. Abstract	15
9. Litteraturförteckning	16

1. Inledning

Något som aldrig förändras när det gäller språk i allmänhet är precis det – att alla språk alltid förändras och utvecklas. Varje dag kommer nya fraser och begrepp in i ett språk eller försvinner från det. När det gäller ord som kommer in i ett språk har ett språk länge dominerat över de andra – engelska. Engelska språket har varit och är allestädes närvarande och inflytelsesrikt. Olika uttryck, nya uppfinningar och nya termer kommer ofta precis från engelskan. Därför förväntas dess inflytande på det svenska språket. Detta examensarbete syftar till att undersöka hur engelska ord kommer in i svenska, mer eller mindre märkbart. Först kommer jag att beskriva engelska lånord genom historien. För att vara mer exakt, kommer jag att framställa olika områden ur Stålhammars artikel som var mest dominanta under 1800- och 1900-talet, dvs. de områdena som var då mest populära och därför ansvariga för att svenska lånade ord. Sedan ska jag kort beskriva de här fyra typerna av lånord: direktlån, översättningslån, konstruktionslån och betydelselån. Självklart kommer ord vanligen inte in i ett språk oförändrade. Även när det är så, brukar man hitta andra lösningar. Därför kommer jag att beskriva fyra typer av anpassningar engelska lånord genomgår och ge exempel. De fyra typer av anpassningar är ortografisk, fonologisk, morfologisk och semantisk anpassning. Sedan ska jag skriva om hälsouttryck som lånades från engelska. Några riktlinjer och råd med avseende på, till exempel, vilka alternativ man bör välja, svenska eller engelska, kommer att beskrivas. Förutom den där allmänna delen, ska jag ge några särskilda exempel av uttryck och ord som kom in i svenskan under den pågående covid-19 pandemin.

2. Engelska lånord genom historien (1800 – 2000)

Det här avsnittet kommer att fokusera på de lånord som kom in i svenskan mellan 1800 och 1900-talet. Fast svenska fick engelska ord långt före de här perioderna. Urban Östberg sammanfattar de viktigaste perioderna i sin artikel som Mall Stålhammar analyserar i sin bok *Engelskan i svenskan. Åttahundra år av lånade ord och språkliga influenser*. Han skriver om 1200-talet som början av lån. Efter det väljer Östberg ut 1600-talet som en tid där det svenska språket upplevde en betydlig ökning av ord från engelskan. Till sist nämner han senare delen av 1900-talet som höjdpunkten, vilket jag kommer att skriva om med hjälp av Stålhammars artikel ”English influence on the Swedish vocabulary 1800 – 2000” (Östberg, 2010).

Innan jag går vidare med Stålhammars analyser är det viktigt att man frågar sig varför vi lånar ord.

Som redan nämnts i inledningen, man lånar ord på grund av behovet att namnge uttryck, uppfinningar och fenomen som förekommer i världen och på andra språk. Fredrik Lindström erbjuder dock en kritisk förklaring i sin bok *Världens dåligaste språk*. Han påstår att lån, och särskilt lån från engelskan, har med ”fäfänga, osäkerhet, slentrian och ibland till och med ren okunskap” att göra (Lindström, 2003:173). Han förklarar det vidare med att skriva att människor använder engelska begrepp så att de känner sig mer ”världsvana” i motsats till ”torftiga” inhemska uttryck (ibid. 173). Om de alls finns. Det här är också en av anledningar som Lindström tar upp. Eftersom människor inte är säkra på hur man säger vissa saker, använder man främmande ord istället (ibid. 174). Lindström kopplar det här med affärsvärlden. Han skriver om det här området som att det vimlar av lånord (ibid. 175). Att hitta eller skapa inhemska begrepp istället för de utländska skulle vara nyttigt för språk. Men Lindström erkänner att sådana snabba områden inte kan ta tid för att göra det. Även om det finns ett helt vanligt alternativ på svenska vill människor fortfarande använda engelska uttryck. Lindström ger flera exempel av engelska ord som är enligt hans åsikt ”helt onödiga i svenskan” (ibid.177). För att nämna några: ”highlights” för ”höjdpunkter”, ”fastfood” för ”snabbmat” och ”feedback” för ”återföring” (ibid. 177).

Det är viktigt att säga att det finns några situationer och områden där det är omöjligt eller nästan omöjligt att finna alternativ och anpassa ord till det låntagande språket. Senare i arbeten kommer några ord att nämnas som ”bacon” eller ”curry.” Dessa ord som är, till exempel, kopplade till mat och andra kulturer är svåra att översätta. Och kanske inte ens behöver vara översatta eftersom de är så utbredda, välkända och specifika. Därför är det inte bara människors okunskap som får dem att använda främmande ord, ibland är det själva språket som hindrar dem att göra det.

Sedan, för sin analys använde Stålhammar för det mesta samma kategorier under båda århundradena och valde dem ”så att de skulle återspegla stora historiska förändringar under hela perioden”¹ (2004:89).

Det området som var störst på 1800-talet var *Teknik och industrin*² med 23% av alla ord, vilket kan ses i tabellen nedan. Ord som faller inom detta område är uttryck för maskiner eller delar till maskiner, processer, produkter och nya material. Några exempel som gäller den första kategorin, dvs. uttryck för maskiner eller delar till maskiner, är ”donkeypanna” (‘donkey boiler’), och ”schackel”. I den andra kategorin, processer, har vi ”fotografi”. Den tredje kategorin, produkter, underförstår ”film” och ”revolver” och den fjärde, nya material, ”makadam” och ”koks” (‘cokes’) (Stålhammar, ibid.). *Allmänna begrepp* bär 15% av alla ord. Här placerar Stålhammar uttryck kopplade till mat, till exempel: ”curry” och ”skäggtobak” (‘shag tobacco’). Men också geografiska begrepp som ”kanjon”, yrke som ”clown” och icke-specialiserade objekter som ”fingerskål” (‘finger bowl’) (ibid. 89-90). *Engelska kulturella begrepp* är den tredje område med ord som ”samväld” (‘Commonwealth’) och ”speaker”.

Det området som utbyter ord snabbast enligt Stålhammar är *Vetenskapliga begrepp*. De flesta orden kommer från kemi, skriver hon. Det femte området är *Sportiga termer* med ord som ”jockey”, ”golf” och ”tennis”. Sedan kommer områdena med mindre än 10 procent av alla ord i hennes korpus. Den första av dessa är *Sjötransport* med ord som ”klipper” och ”kapsejsa”. Begrepp som gäller *Flora och fauna* är till exempel ”ponny” och många hundraser som ”spaniel” och ”terrier”. I *Mode* introduceras olika textilier och kläder som ”cheviot” och ”ulster”. Det siste området är *Handel* med uttryck som ”budget”, ”cash” och ”manager”. Under hela århundradet antecknar Stålhammar 810 lånord (ibid. 90).

Hon delar vidare ord enligt vilken typ av lån de är. Hon skiljer mellan direktlån och översättningslån. Hon till och med delar direktlån i mindre kategorier som till exempel ”de som har blivit anpassad eller inte anpassad till svenska stavning och morfologi”³ (Stålhammar, 2004:92). Stålhammar skriver att det var 660 direktlån, vilket utgör 80% av alla ord. De övriga 20% var översättningslån med omkring 160 ord (ibid. 92).

I början av 1900-talet var antalet lånord 129. Tillväxten var mer häftig än på 1800-talet. Mellan 1940 och 1960 var den första större ökning med nästan 400 nya lånord. I den sista årtiondena nådde antalet lånord 3734 vilket är nästan 29 gånger så mycket som i början av århundraden (ibid. 93).

¹ Översatt från engelska J.J.

² Översatt från engelska J.J. som alla andra områden och kategorier som nämns

³ Översatt från engelska J.J.

På 1900-talet underförstår *Tekniska området* annorlunda kategorier som ”återspeglar århundradets historia”⁴ (ibid. 94). Kategorierna är vapen (”atombomb”), bilindustrin [”bränsletank” (‘fuel tank’)] och andra uppfinningar (”pacemaker”). *Medicinska termer* är dominanta skriver Stålhammar och nämner bland annat ”vitamin” och ”födelsekontroll” (‘birth control’). Hon påpekar också några *Vetenskapliga begrepp* som ”sampel” och ”referensgrupp”. Vidare skriver hon att det inte finns så mycket *Engelska kulturella begrepp* och att de som finns har med ”vardaglig liv” att göra, som till exempel ”cowboy” och ”pub” (ibid.). *Sportiga termer* omfattar till exempel ”badminton” eller ”bowling”. *Sjötransport* omfattar nu ord som ”container”. *Flora och fauna* har blivit en mindre grupp med några exotiska frukter som ”lime” och, fortfarande, hundraser som ”pitbull”.

Men ett område som bredde sig ut är *Mode*. Ord som betecknar nya material (”nylon”, ”tweed”) och kläder (”jeans”, ”jumper”) kom in i svenskan. Området som är också kopplad till *Mode* är *Kosmetisk industri* med ord som ”aftershave” och ”bodylotion”. Termer som gäller *Handel* underförstår ord som ”kreditkort”, ”franchise” och ”management” (ibid.).

Område som Stålhammar inte skiljer på 1800-talet men nämner här är *Underhållning* som är ”en av de största”⁵ med 10% av totala ord (Stålhammar, 2004:95). Ord som faller i det här området är olika musik genrer (”jazz”, ”rap”), musikalisk utrustning (”jukebox”, ”keyboard”), olika liveuppträdande (”musikal”) och ord kopplad till etermedier (”casting”). Det sista området, *Allmänna begrepp*, är mer närvarande i människors vardagliga liv än under föregående århundrade. Det omfattar abstrakta begrepp som ”blackout” och ”brainstorming”, politiska uttryck som ”balkanisering”, konkreta objekter som mat (”bacon”) och andra som inte faller i en särskilt kategori (”folder”, ”gangster”) (ibid.).

Här igen är antal direktlån större än antal översättningslån. Direktlån utgör omkring 64% medan översättningslån utgör 36% av alla ord under 1900-talet. (ibid. 96).

Sammanfattningsvis, de fyra största områdena under 1800-talet är *Teknik och industrin*, *Allmänna begrepp*, *Engelska kulturella begrepp* och *Vetenskapliga begrepp*. Det största är *Teknik och industrin* med ord som ”fotografi” och ”film”. Medan det området vars ord verkar gå snabbast från ett språk till ett annat är *Vetenskapliga begrepp*. Under hela seklet är antal ord 810, jämfört med 1900-talet där antal ord är 3734 med *Tekniska området* som det största området. De andra tre största områdena var *Allmänna begrepp*, *Vetenskapliga begrepp* och *Underhållning* som inte fanns under 1800-talet.

⁴ Översatt från engelska J.J.

⁵ Översatt från engelska J.J.

Table 2. Distribution over subject areas

Tech	Gen	Eng	Sci	Sport	Mar	F&F	Fash	Trad	Tot
187	119	119	106	92	70	62	36	19	810
23%	15%	15%	13%	11%	9%	8%	4%	2%	

1 Antal och procentandel av ord under 1800-talet, Stålhammar (2004, 90)

Table 5. Distribution over subject areas

Tech	Gen	Eng	Sci	Sport	Trpt	F&F	Fash	Trad	Ent	Tot
739	1304	29	377	303	97	48	227	236	374	3734
20%	35%	1%	10%	8%	3%	1%	6%	6%	10%	

2 Antal och procentandel av ord under 1900-talet, Stålhammar (2004, 95)⁶

3. Typer av lånord

Det finns flera typer av lånord beroende på hur och varför de importeras in i ett språk. Till att börja med, skriver Ellen Bijvoet i sin artikel för *Rapporter från Språkrådet* om lånord som “ord som importerats från ett annat språk till svenskans ordförråd” (2020:20). Hon påpekar att det är oftast substantiv, adjektiv och huvudverb som lånas in, dvs. öppna ordklasser (Edlund och Henne, 1996, som refererar till i Bijvoet, 2020:20). Bijvoet nämner och beskriver alla fyra typer av lånord: direktlån, översättningslån, konstruktionslån och betydelselån.

Bijvoet beskriver direktlån som ord som “lånas in med samma yttre form som i det långivande språket” (2020:20). Enligt Edlund och Henne är direktlån en “import av ordmodellens (förebildens) morfem, dvs. reproduktion av såväl uttryck som innehåll” (1996:32, som refererar till i Frenneson, 2005:12). Ett av exempel Bijvoet ger är “timing” som kommer från engelskan. Hon fortsätter med att säga att direktlån kan anpassas när det gäller stavning, böjning och uttal (2020:20). Men hon skriver vidare att det är vanligare, enligt Memer Aktürk Drakes pågående studie, att engelska ord kommer in i svenskan i sina ursprungliga former (Drake, 2019, som refererar till i Bijvoet, 2020: 20-21).

⁶ Tabeller med originella uttryck som Stålhammar använder i sin artikel: “Tech” – “Tekniska området”, “Gen” – “Allmänna begrepp”, “Eng” – “Engelska kulturella begrepp”, “Sci” – “Science/Vetenskapliga termer”, “Sport” – “Sportiga termer”, “Mar/Trpt” – “Sjötransport”, “F&F – Flora och Fauna”, “Fash” – “Fashion/Mode”, “Trad” – “Handel”, “Ent” – “Underhållning”

Bijvoet skriver om översättningslån som de ord som har mer än ett led i originell språk och är sedan översatt till, i det här fallet, svenska "led för led" (2020:21). Hon ger igen ett exempel från engelska – "hemsida" för engelsk "home page" (Bijvoet, 2020:21). Men det bör nämnas att *Svenska datatermgruppen* rekommenderar att man helt undviker det ordet och istället använder ord: "webbplats", "webbsida", "ingångssida" och "startsida". Ord "hemsida" betydde ursprungligen "den första sidan som visas när användaren startar webbläsaren" men nu betyder det ("home page") på engelskan "den första sidan på webbplatsen" (Svenska datatermgruppen, 2007). Medan på svenska kan man använda "ingångssidan" i den här betydelsen. Likaså använder man nu ord "startsida" för den ursprungliga betydelsen som nämns ovan (ibid.). Vidare beskriver Edlund och Henne översättningslån som "nybildningar som är morfem-för-morfem-översättningar av en ordmodell i ett annat språk" (1996, som refererar till i Frenneson, 2005:12). Vidare, behöver översättningslån inte vara precisa översättningar ("hjärntvätt" för "brainwashing") utan också nästan exakta ("brädsegling" för "windsurfing") (ibid.).

När det gäller konstruktionslån, skriver Bijvoet, att det handlar om lån av "en grammatisk konstruktion från ett annat språk så att ett nytt språkligt mönster uppstår i svenska" (2020:21). Det vill säga att här lånar vi inte ord utan, som namnet säger, hela konstruktioner. Ett av exempel från engelska som Bijvoet skriver om är "ha en bra dag" för "have a nice day" (ibid.) Här kan vi se att den här typ av lån påminner om översättningslån men det är inte bara uttryck och ord som översatts utan struktur likaså.

Bijvoet skriver om betydelselån som ord som lånar "en ny betydelse under inflytande av ett annat språk" (2020:21) Den nya betydelsen är bara en tillägg, den står inte istället för den som redan finns. Ett av exempel hon ger är ord *spendera* som tidigare handlade bara om pengar men kan nu också betyda "tillbringa" som på engelska (ibid.).

4. Anpassning av engelska lånord på svenska

Ord genomgår några förändringar när de kommer in i ett språk för att anpassas till det låntagande språket. Jag ska kort beskriva fyra typer av anpassningar genom att hänvisa till Antunovićs artikel. Hon nämner dessa fyra typer av anpassningar: ortografisk, fonologisk, morfologisk och semantisk.

När det gäller ortografi, analyserar Antunović sin korpus med hjälp av Filipovićs beskrivelse av fyra sätt man kan stava lånord, baserad på: hur modellen uttalas, hur modellen skrivs, kombination av uttal och skriven form av modellen och påverkan av förmedlande språk

⁷ (Filipović, 1990, som refererad till i Antunović, 1992:216). Det vanligaste sättet i Antunovićs korpus av anglicismer (ut ur dessa) är att skriva lånord i enlighet med hur modellen skrivs. Det här är möjligt och kanske förväntad eftersom, som hon skriver, engelska och svenska har samma grafem – svenska bara har tre till som inte finns på engelska. Antunović väljer ut några intressanta exempel utifrån denna kategori där vissa delar som vanligtvis byts ut nu behålls: grafem <c> i ord som “campus” eller “cup”, två vokaler i följd som i “pool”, grafem <z> i “zoom” och apostrof i uttryck som “rock’n’roll” (1992:216).

Antunović skriver att nya ord anpassar sig fonologiskt genom att ersätta sina originella fonem med de fonem som finns i det låntagande språket (1992:220). Men på svenska är det också vanligt “att approximera det engelska uttalet”, vilket är möjligt tack vare svenskarnas kunskaper i engelska (Söderbergh, 1973:138, som refererad till i Antunović 1992:220). Det finns tre typer av fonologisk anpassning eller mer exakt – substitution – på grund av hur mycket det originella fonemet skiljer sig med det som ersätter det. De är noll-, partiell- och fri anpassning⁸. Noll anpassning betyder att beskrivningar av modeller är mer eller mindre samma medan fri anpassning betyder att de är väsentligt annorlunda (Filipović, 1986:69-76, 1990:30-31, som refererad till i Antunović 1992:221).

Enligt Antunović byter grammatiska morfem antingen plats med de grammatiska morfemen som finns i det låntagande språket eller behåller sina originella former. Vidare skriver hon att den första lösningen är vanligare fast främmande morfem kan faktiskt komma in i ett språk (Antunović, 1992:233). Det finns tre typer av ersättning av grammatiska morfem: noll, kompromiss och fullständig⁹ (Filipović 1986:119-126, 1990:31-33, *ibid.*). Noll ersättningen betyder att ord behåller sitt noll-morfem som i “puck-Ø”. Kompromiss-ersättningen betyder att andra grammatiska morfem behålls som i “casting” men ord kan vidare anpassas som till exempel “jogging” som har fått svenska suffixen - “jogning”. Till sist, fullständig ersättning betyder att originella grammatiska morfem byts ut med morfem som har samma betydelser i det andra språket, till exempel engelsk ”-ize” byts ut med ”-isera” i ord som “televize” - “televisera” (Antunović 1992:233-234).

Dessutom skriver Antunović om två typer av sammansättningar som finns med avseende på deras anpassning: rena och hybrid-sammansättningar.¹⁰ Rena sammansättningar är ord som “goodwill” där alla lexikaliska morfem behålls och hybrid-sammansättningar är ord

⁷ Översatt från kroatiska J.J.

⁸ Översatt från kroatiska J.J.

⁹ Översatt från kroatiska J.J.

¹⁰ Översatt från kroatiska J.J.

som "soulmusik" där bara en komponent är översatt och det är vanligast att det är den komponenten som är modifierad (Antunović, 1992:238).

Näst skriver Antunović om partikelverb, vilket för det mesta gäller hybrida partikelverb.¹¹ Man kan antingen översätta engelska partikelverb eller tillägga partiklar till några verb som på engelska inte har den. När man bara översätter är de verbala leden engelska medan partiklar är svenska, till exempel i "backa upp" för "back up". I verb som engelsk "tackle", till exempel, tillägger man partikel "av" - "tackla av" (ibid. 239)

Det här var beskrivningar av grundformer av lånord och nu kommer lite om de andra formerna. Gällande substantivets genus är de levande varelserna i utrum med några undantag som "mods" (ibid. 240). Men det faktum att det är vanligast att svenska substantiver är i utrum kan också påverka genus av nya substantiver. Tingbjörn skriver, till exempel, att ord i utrum i förhållande till ord i neutrum är 80:20. (1981/1979:44, som citerat i Antunović 1992:240).

Gällande substantivets nummer har svenska fem suffixer som uttrycker plural - "or, -ar, -er/r, -n och -Ø". Men det engelska suffixet "-s" också ofta använts. Ord kan anpassas till svenska genom att använda ett (eller mer) av fem pluralsuffix ("farmar - farmer"), behålla -s suffixet ("martinis") eller ha båda alternativ ("bunkers - bunkrar") (Antunović 1992:243-44).

Det viktigaste med avseende på anpassningen av nya verb som lånas in i svenska är att alla är med i den första konjugationen (ibid. 245).

Adjektiv som bildades med fullständig ersättning följer samma regler som svenska adjektiv. På samma sätt är komparation samma på engelska och på svenska - båda har positiv, komparativ och superlativ. Men det är vanligast för lånord att ha analytiska komparation, dvs. komparation med mer/mest (ibid. 246).

När det gäller semantisk anpassning finns det igen tre typer: noll semantisk anpassning, inskränkning och utbredning av betydelsen¹² (Filipović, 1986:161,1990:37-41, som refererad till i Antunović 1992:247). Noll semantisk anpassning betyder att ord har "alla, och bara de betydelser"¹³ i båda språk (Antunović, 1992:247). Mest typiska exempel av det här är "uttryck för dryck och mat, sportiga uttryck, danser, hundraser, klädesplagg"¹⁴ osv (Filipović 1986:162-163, som refererad till i Antunović 1992:248). De andra två kategorierna är vidare indelade av Filipović med tanke på "antal betydelser eller storleken på det semantiska området"¹⁵ (1986:161-178, 1990:38-41, ibid. 248). Jag kommer att ge ett exempel från Antunovićs korpus för både inskränkning och utbredning av betydelsen i båda dessa områden. Exempel av

¹¹ Översatt från kroatiska J.J.

¹² Översatt från kroatiska J.J.

¹³ Översatt från kroatiska J.J.

¹⁴ Översatt från kroatiska J.J.

¹⁵ Översatt från kroatiska J.J.

inskränkningen i antal betydelser är ordet “star” som på engelska har åtta betydelser och på svenska bara har två. Båda två är kopplade till kända och lyckade personer i sport eller film (Antunović 1992:249). Ord som utbredd sina betydelser är “film” som på svenska kan betyda att fejka smärta eller skador i sportspel (Antunović 1992:250). Inskränkningen av semantiska området betyder att lånord inte kan användas i alla kontexter som det originella ordet, skriver Antunović. Hon ger ordet “container” som ett exempel eftersom på svenska betyder det de stora containrarna där varor transporteras i, medan på engelska kan det också användas med mindre objekt som kan lagra olika saker. Å andra sidan kan ordet ”showa” betyda att ”uppträda i ett program”¹⁶ och ”underhålla andra med skämt och berättelser”¹⁷ på svenska och inte på engelska (ibid. 249).

5. Påverkan av engelska lånord på svenskans hälsouttryck

Medicinska och hälsouttryck är alltid relevanta men de har varit speciellt närvarande under den pågående globala pandemin. Därför ska jag fokusera på de ord som kom in i svenska från engelska under det senaste året.

5.1. Medicinskt fackspråk i skrift

Först ska jag titta på de riktlinjerna för användningen av sådana begrepp som finns i “Medicinskt fackspråk i skrift” som samlades av Läkartidningen, Socialstyrelsen, Svenska Läkaresällskapet och Terminologicentrum TNC. De påstår att man borde välja “ett svenskt uttryck i stället för ett engelskt om det redan finns ett svenskt i bruk” (Läkartidningen m.fl., 2010:7). Ett av exempel de ger är “pisksnärt” för engelsk “whiplash”. Men de också skriver att det finns “engelska lånord som är etablerade i svenskan” och ger exempel som “pacemaker” och “blue baby” (ibid.). Den andra riktlinjen när det gäller valet mellan engelska och svenska är att använda “ett försvenskat uttryck i stället för ett icke-anpassat engelskt” (Läkartidningen m.fl., 2010:8). Ett av exempel de ger är “skanner” i stället för de engelska “scanner” (ibid.)

Några andra riktlinjer som gäller “Kulturspecifika begrepp och företeelser” är att lämna i originalnamn (som ett ord eller namn på originalspråket) på organisationer som till exempel “National Health Service” men finna svenska motsvarigheter för stora internationella organisationer som vanligtvis har sina svenska namn - “Röda Korset”, till exempel (ibid.).

¹⁶ Översatt från kroatiska J.J.

¹⁷ Översatt från kroatiska J.J.

5.2. Nyordslista 2020

Nu tittar vi på Språkrådets ”Nyordslistan 2020”. De flesta ord som finns på listan är relaterade precis till covid-19 vilket är också med på listan.

Ett av orden är “superspridare” eller “person som sprider en sjukdom till ett stort antal personer” (Språkrådet, 2020). På engelska säger man “superspreader” och enligt *Oxfords University Press* rapport kommer ordet från 1970-talet men började användas mer när covid-19 började sprida sig genom Vita huset (2020, som refererar till i Rajan, 2020). Därför finns det en stor möjlighet att ”superspridare” är ett översättningslån som kom från engelskan.

Direktlån “lockdown” som definieras som “restriktioner som begränsar rörelsefriheten i ett samhälle och möjligheten att använda olika samhällsfunktioner” också kom in i svenska (Språkrådet, 2020). Men här erbjuds en riktlinje som sägs att man kan använda “nedstängning” i stället. Vidare ser vi inskränkningen av antal betydelser här, som jag har skrivit om tidigare, eftersom “lockdown” kan också användas i det originella språket, engelska, “när man i fångelser av säkerhetsskäl stänger in fångar i deras celler” men på svenska kan det inte (Språkrådet, 2020).

Uttrycket “social distansering” som betyder “(det) att hålla fysiskt avstånd och (att) ta hänsyn till riskerna för smittspridning i sitt sociala umgänge” också är med på Språkrådets listan (2020). Enligt Anders är det ”ett översättningslån bildat till engelskans 'social distancing'” (2020). Anders skriver också att uttrycket har funnits i svenskan sedan 2011 men att ”användningen (i svenskan) har ökat dramatiskt under 2020 på grund av coronautbrottet” (2020). På Språkrådets lista står det också att man kan använda uttrycket “fysiskt avstånd” ”när det handlar om att just hålla fysiskt distans vid möten och sammankomster” (2020).

Ett ord som inte är med på den här listan men nämns i Farran-Lees artikel för *SVT Nyheter* är “covidiot” som är “någon som avfärdar varningar om den allmänna säkerheten.” Farran-Lee skriver att det var på engelskan som ordet först dök upp men att det “fungerar såklart lika bra på svenska” (2020).

5.3. Analys

Både ”social distansering” och ”covidiot”, såväl som ”superspridare”, är översättningslån eftersom, som tidigare beskrivits, de översattes led för led från engelska till svenska.

Om vi tittar på ”superspridare” till exempel, ser vi att både ordet ”super” och ordet ”spridare” redan finns på svenska. ”Spridare” betyder ”anordning som sprider ut något” men kan användas i sammansättningar när det gäller personer, som till exempel ”glädjespridare”. ”Super” kan också användas i sammansättningar som till exempel ”supermakt” med betydelse ”mycket stor” eller ”supermodell” med betydelsen ”mycket framstående” (SO, 2021).

När det gäller anpassningar behöll, till exempel, ordet ”covidiot” grafem <c> trots att det är vanligare att byta det med <k> som jag skrev om tidigare.

Sedan, ordet ”superspridare” genomgick fullständig morfologisk ersättning eftersom det originella grammatiska morfemet byts ut med det morfemet som finns i det låntagande språket och har samma betydelse, dvs. ”-er” från engelsk ”superspreader” byts ut med svenskt ”-are”.

Uttryck ”social distansering” också består av led som redan finns på svenska. Ordet ”social” skrivs likadant men genomgick fonologiska anpassningar och har ett försvenskat uttal som skiljer sig betydligt från det engelska uttalet. Medan ordet ”distansering” eller bara ”distans” anpassades både ortografisk eftersom till exempel, grafem <c> byttes ut och, fonologisk med avseende på uttalet.

6. Slutord

Engelska språket har länge varit det dominerande språket där många nya begrepp skapas och sedan lånas till andra språk. Det finns logik och precision i att låna ord. Genom historien lånades engelska ord i svenska spontant med nya uppfinningar och idéer. Språk förändrades tillsammans med världen. När människor uppfann eller upptäckte nya saker, behövde motsvarande namn skapas. I sådana situationer lånades ord för att anpassa människor och språk så snabbt som möjligt. Bara under de senaste två år har vi sett nya ord komma in i svenska tillsammans med nya förändringar i våra livsstillar på grund av covid-19-pandemin. Även om det är ingenting konstigt med att låna ord från andra språk, genomgår nya ord några förändringar för att anpassas till det språket de är nu en del av. Med avseende på hur de anpassar sig till ett nytt språk kan vi skilja mellan olika typer av lånord. De överlägset vanligaste är direktlån och översättningslån. De är också kanske snabbaste och enklaste för att skapa eftersom med direktlån lånar vi ord som de är originellt och med översättningslån översätter vi ord led för led. Nya ord kommer att fortsätta att komma in i alla språk inklusive svenska, man kan bara hoppas att de kommer under bättre omständigheter än de från 2020 som diskuteras i detta examensarbete.

7. Sažetak

Utjecaj engleskih posuđenica na švedske izraze povezane sa zdravljem

U ovom radu proučavaju se engleske posuđenice kroz švedsku povijest s fokusom na 19. i 20. stoljeće i ona područja koja su tada bila najaktualnija i samim time zahtijevala najviše novih riječi, odnosno posuđenica, poput tehnologije i industrije u 19.stoljeću. Od brojnih vrsta i podvrsta posuđenica koje se mogu pronaći u raznim literaturama, u ovom se radu opisuju ove četiri: direktne posuđenice, prevedenice, konstrukcijske posuđenice te semantičke posuđenice. Opisuju se i ilustriraju također četiri vrste prilagodbe posuđenica prilikom ulaska u novi jezik: ortografska, fonološka, morfološka i semantička. Naposljetku se obrađuju neke od smjernica pisanja medicinskih izraza i izraza povezanih sa zdravljem koji dolaze iz engleskog u švedski jezik. Također se proučavaju i nove riječi koje su ušle u švedski jezik tijekom 2020. godine, dakle, one riječi koje su na bilo koji način povezane s aktualnom pandemijom.

8. Abstract

The influence of English loanwords on Swedish health-related expressions

This paper explores English loanwords throughout Swedish history, focusing on the 19th and 20th centuries and those areas that were most relevant then. And therefore required the most loanwords, such as technology and industry in the 19th century. Out of numerous types and sub-types of loanwords that can be found in various sources, this work describes these four: direct, translation, grammatical and semantic loans. Four types of loanword adaptation while entering a new language are also described: orthographic, phonological, morphological and semantic. Lastly, some of the guidelines regarding English medical and health expressions in Swedish are elaborated. New words that entered the Swedish language in 2020 are studied as well, that is, those words that are in any way related to the ongoing pandemic.

9. Litteraturförteckning

Antunović, G. (1992). „Švedski u švengleskom – Still Going Strong: Prilog proučavanju jezičnih dodira na primjeru anglicizama u švedskom.“ *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Filološke znanosti*, ss. 207-257.

Bijvoet, E. (2020). ”Attityder till spår av andra språk i svenskan : en forskningsöversikt.” *Institutet för språk och folkminnen*, ss. 20-21

tillgänglig på <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sprakochfolkminnen:diva-1784> [14 juli 2021]

Farran-Lee L. (2020). ”Här är de nya coronaorden.” *SVT Nyheter*.

tillgänglig på <https://www.svt.se/kultur/har-ar-de-nya-corona-orden> [14 juli 2021]

Frenneson, S. (2005). ” ’Shit, den dissen var nice!’ Om användandet av engelska lånord i ungdomars diskussioner på Internet.” *Göteborg Universitet Institutionen för svenska språket*. ss. 12

tillgänglig på <http://hdl.handle.net/2077/19248>

Lindström, F. (2003). „Om lånord.” *Världens dåligaste spark*. Stockholm, Albert Bonniers Förlag, ss.173-177

Läkartidningen, Socialstyrelsen, Svenska Läkaresällskapet, Terminolog centrum TNC (2010). ”Medicinskt fackspråk i skrift - Råd och riktlinjer.”

tillgänglig på <https://vardgivare.skane.se/> [14 juli 2021]

Rajan A. (2020). ”OED Word of the Year expanded for 'unprecedented' 2020.” *BBC*.

tillgänglig på <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-55016543> [14 juli 2021]

Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning (2020). ”Årets nyordslista.” *Institutet för språk och folkminnen*.

tillgänglig på <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/arets-nyordslista> [14 juli 2021]

Stålhammar, M. (2004). „English influence on the Swedish vocabulary 1800-2000.” *Nordic Journal of English Studies*, ss.85–100.

tillgänglig på <http://doi.org/10.35360/njes.163> [14 juli 2021]

Svenska Akademiens ordböcker, SO. <https://svenska.se/> [19 september 2021]

Svenska datatermgruppen (2007). ”Ordlista, version 26”

tillgänglig på http://www.geocities.ws/peemm/Svenska_datatermer [1 september 2021]

Svensson A. (2020). ”Veckans nyord: social distansering.” *Språktidningen*.

tillgänglig på <https://spraktidningen.se/2020/03/veckans-nyord-social-distansering/> [14 juli 2021]

Östberg U. (2010). ”Engelska lånord i svenskan.” *Språkbruk*.

tillgänglig på <https://www.sprakbruk.fi/-/engelska-lanord-i-svenskan> [14 juli 2021]